

З 1938 року бібліотека стала базою для проведення постійних тримісячних курсів бібліотечних працівників не тільки Херсонщини, а й Миколаївської і Запорізької областей.

Оцінку діяльності книгозбірні на початку 30-х років дав Б. Лавренев: «Пришедшие на смену старым, новые библиотечные работники <...> повели дело дальше, укрепляя библиотеку и расширяя её фонды <...> библиотека стала действительно достоянием всего населения Херсона»¹.

На початок 1941 року книжковий фонд бібліотеки нараховував понад 300 тис. томів, ним користувалося майже 10 тис. читачів.

Тяжким випробуванням для книгозбірні стали роки Великої Вітчизняної війни. У період фашистської окупації бібліотека деякий час працювала, проте її фонд та майно були пограбовані і окупантами, і місцевими мародерами. Літературу, яка не відповідала духу тимчасового режиму, знищено.

13 березня 1944 року місто було звільнено. Страшний вигляд воно мало. Такою була й бібліотека: вибиті двері, вікна, розтрощені меблі, розкидані книги. Втрачено більше 215 тис. книжок.

Вже у квітні розпочалася робота з відродження закладу. Книги надіслали Державна бібліотека ім. В.І. Леніна та Ленінградська публічна бібліотека ім. М.Є. Салтикова-Щедріна. А з вересня почали надходити нові книги, в тому числі й обов'язковий примірник видань.

З утворенням у жовтні 1944 року Херсонської області бібліотека набула статусу обласної. А з 1966 року вона має статус обласної наукової установи універсаль-

ного профілю. З 1936 по 1997 рік книгозбірня носила ім'я російського письменника О.М. Горького, з 1997 року носить ім'я українського письменника Олеся Гончара.

Визначною подією для книгозбірні був її переїзд у 1987 році в нове приміщення, книгосховище якого розраховано на зберігання 1 млн. 200 тис. томів.

Сьогодні наша бібліотека – не тільки регіональний інформаційний центр, це ще й великий центр дозвілля. Люди різного віку приходять сюди поспілкуватися, подивитися виставки професійних і самодіяльних художників, переглянути відеофільми, послухати виступи митців і літераторів, взяти участь у засіданнях читацьких клубів та об'єднань за інтересами тощо.

Все це сприяє піднесенню престижу бібліотеки у населення, постійному припливу читачів. Щорічно її послугами користуються до 40 тис. мешканців міста і області. До їхніх послуг – майже мільйонний універсальний фонд, розрахований на те, щоб кожна доросла людина, незалежно від її професії, переконань, змогла знайти потрібну літературу.

Очолює установу кавалер ордена княгині Ольги III ступеня, заслужений працівник культури України і просто мудра та гарна жінка Надія Іванівна Коротун. Під її керівництвом колектив висококваліфікованих фахівців докладає багато зусиль для того, щоб бібліотека розвивалася відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства, не лише збирала, зберігала документи на різних носіях інформації, а й за допомогою сучасних технологій забезпечувала право кожної людини на отримання інформації.

¹ Лавренев Б.А. Моя первая академия // Собр. соч. В 6-ти т. – М., 1985. – Т. 6. – С. 333.

...ІМЕНІ ВЕЛИКОГО ПИСЬМЕННИКА (До 110-ї річниці Ніжинської центральної міської бібліотеки імені М.В. Гоголя)

З. Петрик

ІСТОРИЯ Ніжинської центральної міської бібліотеки (ЦМБ) ім. М.В. Гоголя розпочалася в далекому 1897 році, коли за ініціативою повітових земських зборів у місті було відкрито безкоштовну народну бібліотеку-читальню. Її книжковий фонд нараховував 2 005 примірників, а кількість відвідувачів становила понад 900 осіб.

Проте бібліотека-читальня не могла забезпечити запити мешканців міста. Тому питання про необхідність створення у Ніжині міської публічної бібліотеки неодноразово порушувалося громадськістю. Розуміла це і місцева влада. Так, 12 квітня 1909 року, з нагоди 100-річчя М. Гоголя, міська Дума прийняла постанову відкрити в Ніжині на міські кошти публічну бібліотеку його імені.

Відтепер розпочалася робота з формування фонду майбутньої книгозбірні. Міська Дума щороку виділяла по 500 крб. на купівлю книжок. Були і добровільні пожертви. Першим такий дар (500 томів книг, 300 назв) зробив видатний вчений-філолог, професор Історико-філологічного інституту П. Заболотський. Було придбано цінну історичну бібліотеку викладача інституту Є. Кашпровського, а також приватну колекцію пані Богуш, яка складалася з творів російських і західноєвропейських класиків. Таким чином поступово нако-

пичувався фонд бібліотеки. Але політичні події тих років – Перша світова війна, хвиля робітничого руху – відсунули питання про відкриття бібліотеки на тривалий час.

Лише 21 лютого (за старим стилем) 1917 р. відбулася двоочікувана подія. «Черниговская земская газета» (1917. – №18) писала: «21 февраля в день кончины великого писателя земли русской и бывшего ученика Нежинского лицея Н.В. Гоголя Нежинское городское самоуправление открыло в Нежине публичную библиотеку имени Н.В. Гоголя».

Для книгозбірні тимчасово було виділено приміщення службового кабінету в міській чоловічій гімназії, директором якої був П. Заболотський. Його ж було обрано головою правління бібліотеки, також він допомагав бібліотекарю, котрий за 25 крб. в місяць 4 рази на тиждень видавав додому книги.

«Число книг с 750 названий в 1500 томах при открытии библиотеки за год удвоилось; число подписчиков с 40-50 в первые дни – возросло к концу года до 600 человек; преобладают среди них учащаяся молодежь старших классов и евреи; многие отцы города не только материально не поддер-

живають городское детище, но всячески тормозят отпуск средств на городскую библиотеку; даже ежегодные 500 р. ассигнования поступали неаккуратно, и если бы не частная благотворительность, в виде постоянно притекающих книжных пожертвований, безвозмездного представления помещения и отопления, то библиотека не могла бы существовать и развиваться», – писала в 1918 р. «Черниговская земская газета».

Але, незважаючи на труднощі, бібліотека не припинила своєї роботи. Згодом вона переїхала у спеціально виділене приміщення (вул. Гоголя, 2). Книгозбірня користувалася великою популярністю у студентів, учнів, інтелігенції, робітників. Зберігся звіт міської бібліотеки за період з 24 лютого по 8 травня 1920 р. З нього видно, що за цей час установу відвідало 922 особи, яким було видано 5 154 книги. Штат бібліотеки був дуже малий. Так, у 1923 р. до нього входили всього троє працівників – завідувачий, помічник завідуючого і сторож.

На жаль, в архівних документах не збереглися прізвища всіх працівників міської бібліотеки у перші роки її діяльності. Лише відомо, що до 1924 року в ній працювали майбутній викладач Ніжинського педінституту Г. Костенецький і завідувачка інститутської бібліотеки Н. Наркевич, яка в роки німецько-фашистської окупації врятувала частину безцінного зібрання від знищення.

З року в рік зростає фонд бібліотеки, все більше людей відвідувало її.

М. Николаєва (Лєскова), яка працювала у книгозбірні з кінця 1930-х років до окупації міста німецькими загарбниками, багато розповіла нам про цей період історії бібліотеки. Зокрема, про її працівницю Н. Власенко, яка пізніше, в роки Великої Вітчизняної війни, була секретарем Ніжинського підпільного міському комсомолу і загинула під час десантної операції.

Доля міської бібліотеки в роки фашистської окупації була трагічною. 14 вересня 1943 року, за день до визволення міста радянськими військами, окупанти висадили в повітря її приміщення. Загинув весь книжковий фонд. Вдалося врятувати тільки невелику частину найбільш цінних книг, які працівники бібліотеки О. Чорнобай, М. Лєскова та інші заздалегідь переховали по домівках.

Після визволення Ніжина спільними зусиллями громадськості та населення міста бібліотеку було відроджено. Багато книг подарували ніжинці, надходила література навіть із Сибіру і Далекого Сходу. Завідувачкою книгозбірні стала М. Єрченко, яка доклала чимало зусиль, щоб якнайшвидше поновити роботу в непристосованих двох кімнатах інститутської бібліотеки.

Вже в 1958 році до послуг читачів був фонд, який налічував 40 650 примірників! Книгозбірня передплачувала 57 назв журналів, 20 назв газет.

«Люблю як прийти в нашу міську бібліотеку. Хоч і приміщення тіснувате, але, не дивлячись на це, завжди відчуваєш тут турботу про читачів. Та й не тільки моя це думка. А вже число читачів весь час зростає, двісті-триста відвідувачів буває тут щоденно. Чому ж так цінують ніжинці свою бібліотеку? Перш за все книга ввійшла в побут трудящих, і без неї ми не мислимо нашого життя», – так написав читач М. Корський в газеті «Радянський Ніжин» за 24 листопада 1958 року.

В 1960 році бібліотека одержала власне приміщення на вулиці Луначарського (нині С. Яворського), 7.

Для кращого задоволення потреб читачів на багатьох підприємствах міста було організовано нестационарні форми обслуговування: пункти видачі книг, пересувні бібліотеки.

В 1955 році книгозбірню очолила Н. Серєда, яка дуже багато зробила для розвитку бібліотечної справи в нашому місті. Під її керівництвом у 1962 р. колектив виборів почесне звання «Бібліотека відмінної роботи».

У 1960-1970-х роках у колективі, очолюваному З. Петрик, працювали справжні ентузіасти: Л. Вертюк, Ф. Полюлях, Є. Ридзель, А. Єфремова, В. Пархоменко, Т. Карась,

В. Кузуб, Г. Шкатула, А. Упорнікова. Їх часто можна було побачити на підприємствах, у школах, навчальних закладах, гуртожитках міста, на колгоспних ланах та фермах, де вони проводили лекції, бесіди, бібліографічні огляди, пропагували книгу.

1970 року книгозбірня стала переможцем Всесоюзного громадського огляду бібліотек. За підсумками культурно-шефської роботи з обслуговування працівників сільського господарства в 1971 році її нагороджено Дипломом Міністерства культури СРСР, ЦК профспілки робітників та службовців сільського господарства.

В 70-ті роки велика увага приділялася популяризації технічної та економічної літератури. Бібліотека стала обласною школою передового досвіду «На допомогу виробництву». На підприємствах міста, в бібліотеці разом з відділом технічної літератури Чернігівської ОУНБ ім. В.Г. Короленка проводилися дні інформації, дні спеціаліста, відкриті перегляди технічної, патентної та економічної літератури, інформування спеціалістів народного господарства, раціоналізаторів. І, певно, можна стверджувати, міська бібліотека відіграла не останню роль у здобутках промислових підприємств Ніжина.

1980 року бібліотеки міста було об'єднано в централізовану бібліотечну систему, в якій центральній бібліотеці ім. М.В. Гоголя і до цього часу належить провідна роль. Першим директором ЦБС стала Н. Серєда. Штат бібліотеки збільшився. Він поповнився досвідченими працівниками – М. Сидоренко, Т. Гребенюк та молодими фахівцями, серед яких: А. Шмаровоз, Т. Колотило, О. Скименко, Л. Гусєва, В. Маленко, Е. Бурська.

В цей час урізноманітнюються форми масової інформаційної та виховної роботи книгозбірні. За активну роботу з інтернаціонального і патріотичного виховання ЦМБ ім. Н.В. Гоголя було нагороджено Дипломом I ступеня. ЦБС очолювала Т. Карась.

У 1986 році директором ЦБС стала Р. Хачатурян – здібний організатор, ерудована людина, «Жінка року Ніжина 2003 року», «Жінка року Чернігівської області 2004 року». Працівники бібліотеки почали більше уваги приділяти краєзнавчій роботі, популяризації творчості місцевих авторів – вчених, поетів, письменників.

Сьогодні на базі ЗОШ №10 активно працює клуб «Краєзнавець» (керівник – провідний бібліотекар ЦМБ ім. М.В. Гоголя Л. Гловач). 5 років кожної останньої середі місяця гостинно відчиняються двері Літературної вітальні, очолюваної провідним бібліотекарем А. Єфремовою, що збирає місцевих поетів та письменників. Як підсумок – видається літературний альманах «Поетичний Ніжин», де друкуються їхні твори. Проводяться презентації нових книг наших земляків, зустрічі з провідними українськими письменниками, краєзнавцями. Фонд бібліотеки постійно поповнюється виданнями, подарованими авторами. Видаються краєзнавчі бібліографічні покажчики, листівки, пам'ятки. Спільно з Ніжинським краєзнавчим музеєм щорічно випускається «Календар знаменних і пам'ятних дат по місту Ніжину».

В читальному залі ЦМБ ім. М.В. Гоголя створено центр «Інформаційний калейдоскоп», що надає соціально-побутову інформацію різним верствам населення з питань соціального забезпечення, комунальних та житлових проблем, працевлаштування. Бібліотека виконує посередницьку роль між владою і населенням за допомогою постійно діючої виставки «Місцева влада інформує». До всіх знаменних дат, історичних подій, ювілеїв наших земляків влаштовуються книжкові виставки, оформляються календарі знаменних дат, проводяться літературні та тематичні вечори, усні журнали тощо. Про свою роботу книгозбірня постійно інформує в засобах масової інформації: в міськрайонній газеті «Ніжинський вісник», у міській газеті «Вісті», на радіо та телебаченні.

Добрі зміни сталися в бібліотеці за останні 10 років. У 2000 році вона переїхала до просторого, світлого приміщен-

ня. За кошти з місцевого бюджету придбано нові меблі, обладнання.

У 2004 році за сприяння Посольства США в Україні та підтримки місцевої влади в рамках міжнародної програми LEAP IV у ЦМБ ім. М.В. Гоголя було відкрито Інтернет-центр, що значно підвищило її інформаційний потенціал і рівень обслуговування відвідувачів. Тільки за останній рік користувачами Інтернет-центру стали 2 914 осіб.

Універсальний фонд бібліотеки налічує 134 237 примірників документів.

Щороку ЦМБ ім. М.В. Гоголя відвідують понад 57 тис. користувачів, яким видається 175 тис. примірників документів. Серед відвідувачів бібліотеки більшість становить молодь: учні старших класів та студенти. Справжньою розрадою стала бібліотека і для читачів-пенсіонерів. Адже тут не тільки підберуть потрібну книгу, ознайомлять з новинками літератури, а й вислухають, дадуть пораду, допоможуть розібратись у складному питанні, що дуже важливо для літніх, самотніх людей.

В останні роки бібліотека здобула репутацію не тільки інформаційно-культурного та краєзнавчого центру, а й активного організатора. Вона є ініціатором проведення багатьох міських заходів, працюючи в тісному контакті з культурними закладами міста і області – Чернігівською ОУНБ ім. В.Г. Короленка, Чернігівською обласною бібліотекою для юнацтва, бібліотекою Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя і т. ін. Всі успіхи – заслуга згуртованого колективу, в якому працюють досвідчені фахівці. Понад 40 років віддали улюбленій справі А. Єфремова та З. Петрик, більше 30 років працюють В. Пархоменко та Л. Гловач, понад 20 років – Р. Хачатурян, О. Єкіменко, Л. Гусева, Т. Колотило, А. Шмаровоз, В. Маленко, Н. Старінко.

Стодесятирічна історія Ніжинської центральної міської бібліотеки ім. М.В. Гоголя доводить, що в усі роки існування вона була потрібна жителям міста як джерело знань, культурний осередок.

“ЛЮБИ Й ТВОРИ ДОБРО”

(Про об'єднання за інтересами у бібліотеках-філіях
Виноградівської ЦБС Закарпатської області)

ЯК ЖИВЕШ,
СІЛЬСЬКА
БІБЛІОТЕКО?

В. Горват

ВЖЕ кілька років поспіль у Новому Селі Виноградівського району Закарпатської області діє гурток “Люби й твори добро”. Ініціатор його створення Мелінда Молнар збирала у себе вдома дітей і проводила заняття з вивчення Біблії. Це були незвичайні уроки. Тут діти не лише дізнавалися про Святе письмо, а й готували театралізовані дійства, на які із задоволенням приходили односельці, вчилися виготовляти красиві сувенірні вироби з бісеру, кукурудзяного листя, сірників, полотна... врешті з усього, що може підійти для такої справи. Так поступово зібралася ціла колекція ляльок, різдвяних сувенірів, ялинкових прикрас, картин, фітокомпозицій, вишиваних серветок.

Свої вироби гуртківці виставляли на суд глядачів. Столики з їхніми ляльками, композиціями, гіпсовими фігурками почали з'являтися на районних і сільських фестивалях у Закарпатті, а потім і в Угорщині. Успіх гуртківців виявився величезним. Їхніми роботами не лише захоплювалися, їх радо купляли, розпитували про техніку виконання, просили приїхати ще. До речі, закордонні паспорти на поїздки в Угорщину гуртківці оформили якраз на гроші, виручені за свої сувеніри.

Власне гурток “Люби й твори добро” давно вже став центром творчого й духовного зростання юнаків та дівчат, місцем їхнього дозвілля. Адже діти їздять в турпоходи, займаються спортом, рибальством, саджають дерева.

Згодом М. Молнар було запропоновано посаду завідувачки місцевої бібліотеки-філії ЦБС. Так керівник гуртка стала ще й сільським бібліотекарем, а центр дитячої творчості і дозвілля перемістився у сільську книгозбірню.

До всіх справ для Мелінди додалося й навчання – вона здобуває бібліотечну освіту.

Такі гуртки існують ще у низці сільських бібліотек Виноградівщини. Наприклад, у селі Дротинці діє клуб “Господарочка,” де місцеві дівчатка займаються в'язанням і вже можуть власними руками сплести шарфики, шкарпетки, серветки, сувенірні речі. Займається з ними завідувачка бібліотеки-філії О. Богля. У Черняхівській сільській бібліотеці-філії створено цікавий клуб “Чарівна голка”. Місцева вчителька М. Корнаш займається з дітьми вишиванням. В селі Дюла при бібліотеці створюється ляльковий театр. Залучають до творчості дітей на Лемаковиці (невеличке село на окраїні Виноградава)

Щодо всіх цих бібліотечних “відхилень” ми запитали директора Виноградівської ЦБС К. Вашкебу:

– Катерино Гейзівно, ми знаємо, що ви небаїдужі до подібних творчих ініціатив. Але який зв'язок між гуртками з вишивання й бібліотечною справою?

– Зв'язок прямий. Адже в гуртках відбувається естетичне виховання. А людина, яка тягнеться до прекрасного, неминуче цікавиться й книжкою. Це закономірно.

– Чи не стають гуртки альтернативою книжці? Адже бібліотечні фонди, м'яко кажучи, бідні на нові видання.

– Не могу з вами погодитися, тому що за останні три роки ситуація почала змінюватися на краще. Завдяки розумінню депутатів у районі діє програма поповнення бібліотечних фондів. Щороку ми одержуємо з районного бюджету 25 тисяч гривень на придбання книжок і передплату.

